

Kultūra ikvienam: pieklūstama vide, pakalpojumi un apmeklētāja pieredze

2026.gada 25. augusts

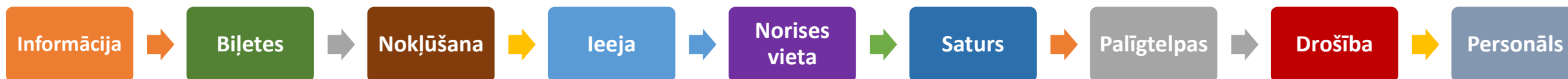
Populārākie pieņēmumi

- ✓ "Viņiem tas neinteresē" (neredzīgiem māksla, nedzirdīgiem mūzika);
- ✓ "Pie mums tādi cilvēki nenāk«;
- ✓ "Tas ir par dārgu un prasa kapitālo pārbūvi«;
- ✓ "Mēs esam laipni, gan jau uz vietas kaut kā palīdzēsim/uznesīsim«;
- ✓ "Pieklūstamība vajadzīga tikai ļoti šaurai grupai«.

Pieklūstamība nav galamērķis vai celtniecības projekts — tā ir domāšanas un organizācijas kultūra!

Apmeklētāja ceļš

- Pieklūstamība nav tikai fiziskā vide – tā ir nepārtraukta pieredzes ķēde.
- Ja viens posms iztrūkst, visa pieredze var tikt sabojāta.
- **9 galvenie posmi:** Informācija → Biļetes → Nokļūšana → Ieeja → Norises vieta → Saturs → Palīgtelpas → Drošība → Personāls.

Apmeklējuma plānošana sākas mājās pie datora vai telefona.

Ja informācija nav pieejama, apmeklējums var nenotikt.

1. Informācija

- Tīmekļvietnes piekļūstamība (WCAG 2.1 AA). Ekrāna lasītāju atbalsts, krāsu kontrasti, teksta palielināšanas iespējas.
- Sadaļa "Piekļūstamība" viegli atrodama. Ir informācija par stāvvietām, ieejām, liftiem, labierīcībām un ierobežojumiem.
- Informācija Viegļā valodā, zīmju valodā (video kopsavilkumi), audio apraksti.
- Informācija par saturu un triggeriem.
- Norādīts konkrēts kontakttālrunis, Watsap vai e-pasts jautājumiem par piekļūstamību.

2. Biļetes iegāde

- E-biļešu sistēma piekļūstama navigācija ar tastatūru un ekrāna lasītājiem, bez laika spiediena vai sarežģītiem CAPTCHA testiem.
- Klātienēs kasēm piekļūstams kases lodziņa augstums (sēdošā pozīcijā), indukcijas cilpa cilvēkiem ar dzirdes aparātiem.
- Skaidri definēta kārtība par bezmaksas vai atvieglotām biļetēm asistentam-pavadonim, sunim pavadonim.
- Iespēja rezervēt vietas ratiņkrēslam ar labu redzamību zālē, nevis tikai malās vai pēdējās rindās.

3. Nokļūšana līdz pasākuma norises vietai

- Sabiedriskais transports: Norādes mājaslapā par tuvākajām piekļūstamajām pieturvietām un bezbarjeru maršrutiem.
- Speciālās stāvvietas: Atbilstoši marķētas, pietiekami platas (lai izkrautu ratiņkrēslu) un tuvu ieejai.
- Ceļa segums: Līdzens, neslīdošs segums (izvairīšanās no rupja bruģa bez līdzenas joslas).
- Vizuālā un taktilā navigācija: Skaidras norādes jau ārtelpā virzienā uz galveno vai piekļūstamo ieeju.

4. Ieeja

- Durvju brīvais atvērums vismaz 90 cm. Vēlams bez sliekšņa; pieļaujamais augstums līdz 1.5 cm (ar noapaļotām/slīpām malām).
- Uzbrauktuves platums vismaz 120 cm., vēlamais slīpums 1:20 (5%), maksimālais pieļaujamais 1:12 (8%).
- Manevrēšanas laukums pirms/pēc durvīm un uzbrauktuves galos: vismaz 150 × 150 cm.
- Durvju rokturi izvietoti 80–100 cm augstumā no grīdas.
- Kontrastējošas stikla durvju marķējums vismaz 10 cm platas divos līmeņos: 90–100 cm un 140–160 cm augstumā.
- Pirmā un pēdējā pakāpiena mala iezīmēta ar spilgtu, kontrastējošu krāsu (platums 5–10 cm).
- Reljefa virsma (vadulīnijas vai pogas) grīdā 30–50 cm pirms kāpnēm vai durvīm.

5. Norises vieta

Pārvietošanās telpās

- Koridoru platums vismaz 120 cm., visās pagriezienu un durvju vietās nepieciešams brīvs laukums 150×150 cm (360° pagriezienam) bez sliekšņiem, durvju platums vismaz 90 cm.
- Ejas bez nejaušiem šķēršļiem (reklāmas stendi, vadi, puķu podi).
- Liftu un pacēlāju kabīnes ne mazākas par 110 cm (platums) $\times$ 140 cm (dziļums), vadības pogas izvietotas 90–110 cm augstumā no grīdas.
- Skaidra navigācija - 70% krāsu kontrasts starp burtu un fonu (piemēram, melns uz balta), informācija izvietota acu līmenī (140–160 cm no grīdas), Braila raksts un taktilie burti (120–150 cm no grīdas).

5. Norises vieta

Skatītāju zāles pieklūstamība

- cilvēkiem norādīt vietas tuvāk skatuvei vai ekrānam. Vismaz 1% no kopējā sēdvietu skaita ir pieklūstamas (bet ne mazāk kā 2 vietas mazās zālēs).
 - viena ratiņkrēsla vietas izmērs ir vismaz 90 cm (platums) × 140 cm (dziļums) uz horizontālas virsmas.
 - Vietas izvietotas dažādās zāles zonās (ne tikai pēdējā rindā vai malā). Blakus obligāti jānodrošina vieta asistentam/pavadonim.
 - No ratiņkrēslu vietām skatuves redzamības leņķim jābūt tādām, lai galva nav jāatgāž vairāk par 30° uz augšu.
- Indukcijas cilpas (Hearing Loop): pārklājums vēlams nodrošināt 80–100% no zāles laukuma ar skaidru marķējumu pie ieejas
- Vēlama iespēja vājdzirdīgiem un vājredzīgiem

5. Norises vieta

Muzeju un izstāžu pieklūstamība

- Eksponātu un aprakstu optimālais centrs ir 110–130 cm no grīdas. Vitrīnu apakšējā mala ne augstāka par 75–80 cm no grīdas. Kāju vietas zem vitrīnas/galda dziļums vismaz 48 cm, brīvais augstums zem vitrīnas vismaz 70 cm (lai piebrauktu tuvu ar ratiņkrēslu).
- Skārienekrāni un pogas izvietoti 80–110 cm augstumā no grīdas (pieejami sēdus pozīcijā). ekrāna slīpums 15–30° leņķī, lai novērstu gaismas atspīdumus un būtu ērti pārskatāms no dažādiem augstumiem.
- Teksta burtu izmērs galvenajiem virsrakstiem vismaz 24–30 pt.. aprakstu tekstam (anotācijām): vismaz 16–20 pt.
- Brīvā telpa starp vitrīnām vismaz 120 cm (optimāli 150 cm apgriešanās manevram).
- Soliņi ar atzveltnēm un roku balstiem ik pēc 20–30 metriem ekspozīcijas maršrutā.

6. Saturs

- Redzes traucējumi: Audio gids ar audio aprakstiem (audio description), taktilie eksponāti un maketi.
- Dzirdes traucējumi: Titri/subtitri izrādēm un video materiāliem, indukcijas cilpas zālēs, surdotulkošana, pasākuma apraksts.
- Uztveres un kognitīvie traucējumi: Teksti vieglajā valodā, sociālie stāsti (Social Stories) pirms apmeklējuma.
- Eksponēšana: Atbilstošs eksponātu, aprakstu un ekrānu izvietojums augstums (pieejams arī bērniem un sēdošiem apmeklētājiem), taktili objekti, smaržas kairinājumi u.t.t..

7. Palīgelpas

- Kafējnīcai jābūt ēkas pieklūstamā daļā. Kafējnīcā jāparedz arī zemie (75–85 cm augstumā) galdi.
- Pieklūstamas labierīcības ar pareiziem izmēriem, rokturiem, trauksmes pogu, pieklūstamu izlietni un spoguļi.
- Sensorā miera telpa (Quiet Room): Klusa vide apmeklētājiem ar autismu vai maņu pārslodzi.
- Papildu ērtības iespēja uzlādēt elektriskos ratiņkrēslus, servisa suņu pastaigas nodrošinājums.

8. Drošība

- Trauksmes sistēmā jābūt kombinētiem skaņas un vizuāliem (gaismas zibšņu) signāliem.
- Piekļūstamiem evakuācijas ceļiem ir skaidras norādes, tie ir brīvi, bez šķēršļiem
- Pie kāpnēm izvietoti specializētie evakuācijas krēsli.
- Evakuācijas plāni ir vizuāli uztverami un novietoti pieejamā augstumā. Līdzās ir palīdzības izsaukšanas pogas vai tālruņa numuri

9. Personāls

Personāla apmācības mērķis ir kļūdēt bailes kļūdīties, sniedzot darbiniekiem praktiskas zināšanas par drošu saziņu, asistēšanu un pieklūstamības tehnoloģiju lietošanu ikdienā.

- Invaliditātes modeļi (Izpratne par dažādiem invaliditātes modeļiem).
- Cienpilna terminoloģija.
- Komunikācijas etiķete un atbalsts dažādām grupām - cilvēkiem ar redzes traucējumiem, cilvēkiem ar dzirdes traucējumiem, cilvēkiem ar kustību traucējumiem, cilvēkiem ar intelektuālās attīstības traucējumiem, cilvēkiem ar psihosociāliem traucējumiem.

.

9. Personāls

- Infrastruktūras un tehnoloģiju pārzināšana:
 - Asistīvo tehnoloģiju lietošana - kā ieslēgt un pārbaudīt indukcijas cilpas, audio gidus, pacēlājus un pieejamības pogas.
 - Mājaslapas un biļešu informācija - kā sniegt precīzas atbildes pa tālruni/e-pastu par piekļūstamību iestādē.
- Asistēšana un praktiskie vingrinājumi:
 - Fiziskā vadīšana - kā pareizi vadīt neredzīgu apmeklētāju, kā komunicēt ar nedzirdīgu cilvēku, kā pārvarēt nelielus sliekšņus un droši pārvietoties pa uzbrauktuviem.
- Drošība un ārkārtas situācijas:
 - Darbinieku konkrētās lomas apmeklētāju ar dažādiem traucējumiem evakuācijā.
 - Evakuācijas krēslu lietošana - praktiska apmācība darbam ar specializēto aprīkojumu kāpnēs.

Dažādi kultūras pasākumu veidi un pielāgojumi

Pasākumus iedala:

Brīvdabas pasākumi

Pasākumi, kuri ir organizēti brīvā dabā, pilsētvidē un citās vietās, kuras tiek speciāli pielāgotas pasākuma vajadzībām.

Pasākumi telpās

Pasākumi, kuri ir organizēti kultūras vai sporta pasākumu telpās un ir paredzētas publiskiem pasākumiem.

Pastāvīgās ekspozīcijas

Muzeji un izstādes, kā arī citi kultūras pasākumi ar pastāvīgu ekspozīciju, kur apmeklētāji ierodas neorganizēti.

Brīvdabas pasākumi (festivāli, koncerti, svētki)

- **Pārvietošanās vides segums:** Pagaidu koka vai plastmasas celiņi uz zālāja, smiltīm vai grants.
- **Skatuves redzamība:** Paceltas platformas ratiņkrēslu lietotājiem un cilvēkiem ar auguma ierobežojumiem.
- **Infrastruktūra:** Pārvietojamās piekļūstamās labierīcības (WC), kas nav bloķētas un atrodas uz cieta seguma.
- **Skaņas un gaismas teltis:** Klusākas atpūtas zonas pasākuma teritorijā.
- **Drošības nožogojumi:** Caur drošības nožogojumiem var izbraukt ar ratiņkrēslu, bīstamās vietas – ktaujas, grāvji smiltis ir ar drošības nožogojumu.

Pasākumi telpās (Teātri, koncertzāles, kinoteātri)

- **Piekļuve zālei un sēdvietām:** Bezkāpņu maršruti, platformas pacēlāji un sēdvietas ratiņkrēsliem līdzās pavadoņu vietām.
- **Akustiskie risinājumi:** Indukcijas cilpas (Hearing Loop) cilvēkiem ar dzirdes aparātiem, lai novērstu fona trokšņus.
- **Vizuālā un taktilā navigācija:** Skaidri izgaismotas ejas, kontrastējošas pakāpienu malas un taustāmi numuri uz sēdvietām.
- **Relaksētās izrādes (Relaxed Performances):** Izrādes ar pielāgotu apgaismojumu/skaņu cilvēkiem ar maņu jutību.

Muzeji un izstādes

- **Eksponātu izvietojums:** Redzamības un pieejamības augstums (pieejams arī sēdošā pozīcijā – 75–120 cm robežās).
- **Navigācija ekspozīcijā:** Brīvs kustības rādiuss starp vitrīnām, taktilās vadulīnijas uz grīdas.
- **Vairāku maņu pieeja:** Eksponāti, kurus drīkst aiztikt, un interaktīvie ekrāni ar piekļūstamu saskarni.
- **Gaitas un slodzes plānošana:** Atpūtas soliņi katrā ekspozīcijas zālē.

Māksla un kultūra nevis vienkārši atspoguļo mūsu pasauli – tās nodrošina vietu, kur mēs visi varam satikties, neatkarīgi no mūsu atšķirībām. Tā ir telpa, kas pieder ikvienam.

(Olafs Eliasons, mākslinieks)

Paldies par uzmanību

**Latvijas Cilvēku ar īpašām vajadzībām
sadarbības organizācija SUSTENTO**

www.sustento.lv

 Elizabetes iela 57-15, Rīga, LV 1050

 67590437;

 sustento@sustento.lv

